



**ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ  
Հ Ր Ա Մ Ա Ն**

« 07 » « հունիսի » 2024 թ. № 202-Լ

ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ «ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ՓԱՐԻԶՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՑԱԾ ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԸ, ԼՐԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ ԵՎ ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԵՂՄՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐՄԱՐՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով Փարիզյան համաձայնագրի 9-րդ հոդվածի 7-րդ մասով, 13-րդ հոդվածի 10-րդ և 13-րդ մասերով և ի կատարումն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021 թվականի նոյեմբերի 18-ի N 1902-Լ որոշման հավելված N 1-ի «Շրջակա միջավայրի նախարարություն» բաժնի 6-րդ կետի 4-րդ միջոցառման.

**Հ Ր Ա Մ Ա Յ ՈՒ Մ Ե Մ՝**

**1. Հաստատել՝**

- 1) Միավորված ազգերի կազմակերպության՝ «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիայի Փարիզյան համաձայնագրի իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետության ստացած կլիմայական ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձևը և լրացման կարգը՝ համաձայն հավելված N 1-ի,
- 2) Միավորված ազգերի կազմակերպության՝ «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիայի Փարիզյան համաձայնագրի իրականացման համար

Հայաստանի Հանրապետության ստացած կլիմայական ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման և հաշվետվողականության մեթոդաբանությունը՝ համաձայն հավելված N 2-ի,

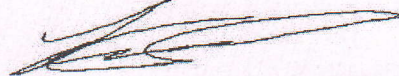
3) կլիմայի փոփոխության մեղմման և հարմարվողականության գործողությունների՝ ըստ ոլորտների դասակարգման ուղեցույցը՝ համաձայն հավելված N 3-ի:

2. Կլիմայական քաղաքականության վարչության պետին՝ մինչև յուրաքանչյուր տարվա հուլիսի 1-ը ապահովել պետական կառավարման համակարգի մարմիններից, Կենտրոնական բանկից, Երևանի քաղաքապետարանից և համայնքներից հավելված N 1-ով սահմանված տեղեկատվության հավաքագրումը նախորդ բյուջետային տարվա համար:

Հ. ՍԻՄԻԴՅԱՆ

6/7/2024

X



ՀԱԿՈԲ ՍԻՄԻԴՅԱՆ

Signed by: SIMIDYAN HAKOB 3004840588

«*Ք. հունվար*» 2024թ.  
ք. Երևան

## ԿԱՐԳ

ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ «ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»  
ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՏԻԱՅԻ ՓԱՐԻԶՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ  
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՑԱԾ ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ  
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԻ ԵՎ ԼՐԱՑՄԱՆ

Աղյուսակ 1. Փարիզյան համաձայնագրի 9-րդ հոդվածի համաձայն ստացած կլիմայական  
ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվության ներկայացման ձև

1	Ծրագրի, գործողության կամ միջոցառման անվանումը	
2	Ծրագրի, գործողության կամ միջոցառման նկարագիրը	
3	Իրականացնող մարմինը/կազմակերպությունը	
4	Աջակցության աղբյուրները	
5	Ստացող մարմինը/կազմակերպությունը	
6	Արդյոք գործողությունը, ծրագիրը կամ միջոցառումը ներառված է պետական կամ համայնքային բյուջեում	
7	Գումարի չափը, ՀՀ դրամով	
8	Գումարի չափը, ԱՄՆ դոլարով (հնարավորության դեպքում)	
9	Ժամանակահատվածը	
10	Ֆինանսական գործիքը	
11	Ֆինանսավորման կարգավիճակը	
12	Ուղղվածությունը	
13	Ոլորտը	
14	Ենթաօլորտը	
15	Ներդրումը տեխնոլոգիայի զարգացման և փոխանցման նպատակների իրականացման գործում	
16	Նպաստումը կարողությունների զարգացման նպատակին	
17	Ծրագրի կարգավիճակը	
18	Օգտագործումը, ազդեցությունը և արդյունքները	
19	Հղում և հավելյալ տեղեկատվություն	

Ներկայացնող՝ \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_թ.

1. Աղյուսակում 1-ում տեղեկատվությունը պետք է ներկայացվի հնարավորինս համապարփակ, ամբողջական, ըստ առկայության և վերաբերելիության՝ հետևելով սույն հրամանի հավելված N 2-ի 2-րդ գլխում սահմանված չափանիշներին:
2. 1-ին տողում լրացվում է համապատասխան ծրագրի, գործողության, միջոցառման անվանումը:
3. 2-րդ տողում լրացվում է համապատասխան ծրագրի, գործողության, միջոցառման համառոտ նկարագիրը: Նկարագիրը պետք է ներառի նպատակը, առաջնային և երկրորդային ազդեցությունների նկարագիրը և նպատակին հասնելու համար նախատեսված հիմնական գործողությունները:
4. 3-րդ տողում լրացվում է ստացված աջակցության աղբյուրը՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 2-ի 3-րդ գլխի՝ նշելով աջակցություն տրամադրող կառույցի անվանումը:
5. 4-րդ տողում լրացվում է այն մարմնի կամ իրավաբանական անձի անվանումը, որը ստացել է կամ ստանում է ֆինանսական աջակցությունը:
6. 5-րդ տողում լրացվում է այն մարմնի կամ իրավաբանական անձի անվանումը, որն իրականացրել է կամ իրականացնում է 4-րդ տողում նշված ֆինանսական աջակցությամբ ծրագիրը:
7. 6-րդ տողում նշվում է, թե արդյոք տվյալ գործողությունը, ծրագիրը կամ միջոցառումը ներառված է պետական կամ համայնքային բյուջեում և եթե այո, ապա նշվում է համապատասխան բյուջետային ծրագիրը, դրա դասիչը:
8. 7-րդ տողում լրացվում է ստացված ֆինանսական աջակցության չափը Հայաստանի Հանրապետության դրամով (արտարժույթի փոխարկման համար հիմք է ընդունվում ֆինանսական աջակցության ստացման օրվա դրությամբ Կենտրոնական բանկի սահմանած փոխարժեքը, իսկ ապագա հոսքերի համար կիրառելի է նախորդող բյուջետային տարվա դեկտեմբերի 31-ի փոխարժեքը:)

9. 8-րդ տողում լրացվում է ստացված ֆինանսական աջակցության չափը ԱՄՆ դոլարով (հնարավորության դեպքում), ինչպես նաև հատկացված գումարի չափը, եթե այն տարբերվում է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ ստացված գումարից:
10. 9-րդ տողում լրացվում է ֆինանսական աջակցության ստացման ժամանակահատվածը՝ ներառելով փաստացի և կանխատեսվող հոսքերը:
11. 10-րդ տողում լրացվում է ֆինանսական աջակցության տրամադրման ֆինանսական գործիքի տեսակը՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 2-ի 4-րդ գլխի:
12. 11-րդ տողում լրացվում է ֆինանսական աջակցության տրամադրման կարգավիճակը՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 2-ի 5-րդ գլխի 8-րդ կետով սահմանված դասակարգման:
13. 12-րդ տողում լրացվում է ֆինանսական աջակցության տրամադրման նպատակային ուղղվածությունը՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 2-ի 6-րդ գլխի:
14. 13-րդ և 14-րդ տողերում լրացվում են ֆինանսական աջակցության տրամադրման ոլորտը (օրինակ՝ գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում, էներգետիկա, ջրային ռեսուրսներ, թափոնների կառավարում, շինարարություն, հանրային կառավարում, կրթություն, զբոսաշրջություն, առողջապահություն) և ենթաօլորտը (օրինակ՝ անասնաբուծություն, ոռոգում, կոյուղի, վերականգնվող էներգիայի արտադրություն, քաղաքացիական շինարարություն, էլեկտրաէներգիայի բաշխում, ածխածնի կլանում և այլն)՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 3-ի՝ աղյուսակ 2-ի (Կլիմայական ազդեցություն ունեցող գործողությունների դասակարգիչ և օրինակներ)՝ կլիմայի փոփոխության մեղմման և հարմարվողականության գործողությունների՝ ըստ ոլորտների դասակարգման ուղեցույցի:

15. 15-րդ տողում լրացվում է «Այո» կամ «Ոչ»՝ կախված այն հանգամանքից, թե արդյոք տրամադրված ֆինանսավորումն ապահովում է ներդրում տեխնոլոգիայի զարգացման և փոխանցման նպատակների իրականացման գործում: Սույն հրամանի իմաստով տեխնոլոգիաների փոխանցումը ներառում է սարքավորումների և դրանց օգտագործման համար անհրաժեշտ փորձի գործնական գիտելիքների և կարողությունների ներհոսքերը: Այս տեսակի աջակցության արդյունքում ստեղծվում է կամ վերանորոգվում է կամ վերազինվում է ֆիզիկական ենթակառուցվածք:
16. 16-րդ տողում լրացվում է «Այո» կամ «Ոչ»՝ կախված այն հանգամանքից, թե արդյոք տրամադրված ֆինանսավորումը նպաստում է կարողությունների զարգացմանը: Կարողությունների զարգացումը կլիմայական փոփոխությունների հետևանքներին արագ արձագանքելուն, հարմարվելուն և/կամ դրանց մեղմմանն ուղղված գործողություններ ձեռնարկելուն միտված հմտությունների, կարողությունների, գործընթացների և ռեսուրսների զարգացմանն ու ամրապնդմանն ուղղված գործընթաց է:
17. 17-րդ տողում լրացվում է ծրագրի կարգավիճակը՝ համաձայն սույն հրամանի հավելված N 2-ի 5-րդ գլխի 9-րդ կետի:
18. 18-րդ տողում լրացվում է տեղեկատվություն տրամադրված ֆինանսական աջակցության օգտագործման ուղղությունների, ազդեցության և արդյունքների վերաբերյալ, ըստ հնարավորության՝ օգտագործելով նաև քանակային ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ, ինչպես նաև տեղեկատվություն չօգտագործված և հետ վերադարձված գումարի չափի և պատճառների վերաբերյալ:
19. 19-րդ տողում լրացվում է ծրագրի կամ միջոցառման վերաբերյալ տեղեկատվություն պարունակող ինտերնետային էջի հղումն ու վերաբերելի ցանկացած հավելյալ տեղեկատվություն:

Հավելված N 2

շրջակա միջավայրի նախարարի  
2024 թվականի հունիսի «07»-ի N 202 - Լ հրամանի

### ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻԱՎՈՐՎԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ «ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ  
ՄԱՍԻՆ» ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ՓԱՐԻԶՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ  
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՅԱԾ  
ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ  
ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ ԵՎ ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

#### 1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Սույն մեթոդաբանությամբ կանոնակարգվում է կլիմայական ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման գործընթացը: Սույն մեթոդաբանությունը ներառում է կլիմայական ֆինանսավորման հիմնական հասկացությունները, չափանիշները և նշիչները, աղբյուրները, տրամադրման գործիքները, իրականացման կարգավիճակը և նպատակային ուղղվածությունը:

#### 2. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2. Սույն մեթոդաբանության իմաստով՝ ներքոհիշյալ հասկացություններն ունեն հետևյալ նշանակությունը.
  - 1) **կլիմայական ֆինանսավորում**՝ տեղական, ազգային կամ միջազգային ֆինանսավորումն է, որը ստացվում է օրենսդրությամբ չարգելված տարաբնույթ՝ հանրային, մասնավոր, այլընտրանքային ֆինանսավորման աղբյուրներից և նպատակ ունի աջակցել կլիմայական փոփոխությունների հետևանքների մեղմմանն ու հարմարվողականությանն ուղղված գործողություններին,

- 2) **կլիմայի փոփոխության հետ կապված ծախսեր՝** ծրագրերում և միջոցառումներում ներդրված ֆինանսական միջոցներ, որտեղ կլիմայի փոփոխության հետ կապված գործողությունները կարող են բյուջետավորված լինել որպես բացառապես կամ մասնակիորեն կլիմայի փոփոխության հետ կապված ծախս,
- 3) **հաշվետու հաստատություն՝** կլիմայի ֆինանսավորման նպատակով աջակցություն ստացած և հաշվետու ժամանակաշրջանում ստացող պետական կառավարման համակարգ կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին,
- 4) **ծրագիր՝** պաշտոնապես առանձնացված միջոցառումների կամ գործողությունների համակցություն, առանձնացված բյուջեով՝ միտված դրանում ամրագրված նպատակների՝ սահմանված ժամկետներում իրագործմանը (ներառյալ՝ արդյունքների գնահատման չափորոշիչները), որոնք ներառում են կլիմայի փոփոխության մեղմման և/կամ հարմարվողականության բաղադրիչներ,
- 5) **կլիմայի փոփոխության մեղմում՝** միջոցառումների տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումների ամբողջություն՝ ուղղված ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատմանը և ջերմոցային գազեր կլանող կարողությունների ստեղծմանը,
- 6) **կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն՝** շրջակա միջավայրի և դրա բաղադրիչների՝ կլիմայի փաստացի և կանխատեսվող փոփոխությանը հարմարվելու կարողություն՝ վնասները նվազեցնելու, բացասական հետևանքները մեղմելու և հնարավորություններից օգտվելու համար:

### 3. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ ԵՎ ՆՇԻՉՆԵՐԸ

3. Ֆինանսավորման հաշվետվողականության նպատակը՝ կլիմայի փոփոխության ընթացիկ և ակնկալվող ազդեցություններին առնչվող ծրագրերի ֆինանսավորման մշտադիտարկումն է:



4. Ծրագիրը կամ միջոցառումը դասակարգելու համար անհրաժեշտ է, որ կլիմայի փոփոխության հետ կապված ֆինանսավորումը, ներդրված միջոցները միաժամանակ բավարարեն ստորև թվարկված բոլոր պայմաններին.
- 1) ընդգրկեն կլիմայի փոփոխության մեղմման կամ հարմարվողականության նպատակները կամ երկուսը միասին, ներառյալ՝ քաղաքականության մշակման ու իրականացման, իրազեկման ու կարողությունների զարգացման բաղադրիչները,
  - 2) ֆինանսավորման ավելի քան 25 տոկոսը<sup>1</sup> պետք է ուղղված լինի սույն կետի 1-ին ենթակետում նշված նպատակներից առնվազն մեկին,
  - 3) ակնկալվում է, որ ծրագրի արդյունքը կբարձրացնի դիմակայունությունը կլիմայի փոփոխության նկատմամբ, կնվազեցնի ջերմոցային գազերի արտանետումները կամ կավելացնի ջերմոցային գազերի կլանումները կամ կբարձրացնի իրազեկվածության մակարդակը կլիմայի փոփոխության վերաբերյալ:
5. Կլիմայական ֆինանսավորման դասակարգման համար առավել տարածված մեթոդաբանությունը «Ռիո նշիչների» մեթոդաբանություն է<sup>2</sup>: «Ռիո նշիչների» մեթոդաբանությունը տարբերակում է զարգացման գործողությունները, որոնք հետապնդում են կլիմայի փոփոխության հետևանքների մեղմումը և/կամ հարմարվողականությունը՝ որպես հիմնական (առաջնային) և կարևոր (երկրորդական) նպատակներ:
6. Ծրագրերը ենթակա են դասակարգման՝ ըստ ստորև նշված խմբերի՝ կախված դրանցում ամրագրված նպատակներից.
- 1) հիմնական, եթե նախագծի կամ հիմնավորման մեջ կլիմայի փոփոխության մեղմումը կամ հարմարվողականությունն ուղղակիորեն նշվում են որպես

<sup>1</sup> A Methodological Guidebook On Climate Public Expenditure And Institutional Review - [https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/asia\\_pacific\\_rbap/RBAP-DG-2015-CPEIR-Methodological-Guidebook.pdf](https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/asia_pacific_rbap/RBAP-DG-2015-CPEIR-Methodological-Guidebook.pdf)

<sup>2</sup> Handbook. OECD DAC Rio Markers for Climate - [https://www.oecd.org/dac/environment-development/Revised%20climate%20marker%20handbook\\_FINAL.pdf](https://www.oecd.org/dac/environment-development/Revised%20climate%20marker%20handbook_FINAL.pdf)

հիմնական գործունեության նպատակ: Նպատակը պետք է նշված լինի ծրագրի կամ միջոցառման փաստաթղթերում՝ որպես դրա իրականացման առանցքային հիմնավորումներից մեկը: Օր.՝ դիտարկվող ծրագիրը կամ միջոցառումը չի ֆինանսավորվի (կամ մշակվի այս եղանակով), եթե չպարունակի նշված նպատակը,

- 2) նշանակալի, եթե կլիմայի փոփոխության մեղմումը կամ հարմարվողականությունը հստակ ձևակերպված է որպես նպատակ, սակայն դա հիմնական շարժիչ ուժը կամ դրդապատճառը չէ: Փոխարենը, այս միջոցառումն ունի այլ առաջնահերթ նպատակներ, որոնք ձևակերպվել կամ ճշգրտվել են այնպիսի եղանակով, որն օգնում է լուծել համապատասխան կլիմայական խնդիրները:

#### 4. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

7. Կլիմայական ֆինանսավորումն ստացվում է տարաբնույթ աղբյուրներից, որոնք հնարավոր է դասակարգել որպես.

- 1) բազմակողմ.

ա. նպատակային ֆոնդեր՝ Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամ (ԳԷՀ, GEF), Կլիմայի ներդրումային ֆոնդ (ԿՆՖ, CIF), Կանաչ կլիմայի հիմնադրամ (ԿԿՀ, GCF), Հարմարվողականության հիմնադրամ (ՀՀ, AF) և այլն,

բ. միջազգային ֆինանսական հաստատություններ, երբ ֆինանսավորումն իրականացվում է մեկից ավելի երկրների կողմից ստեղծված միջազգային բազմակողմ ֆինանսական կառույցների միջոցով՝ Համաշխարհային բանկ (ՀԲ, WB), Ասիական զարգացման բանկ (ԱԶԲ, ADB), Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկ (ՎՋԵԲ, EBRD): Այդ կառույցների գործունեությունն ուղղված է կլիմայական ֆինանսավորման տրամադրմանը՝ ֆինանսական միջոցները

մասնակից երկրներից հավաքագրելու և ձևավորված ընդհանուր ֆոնդից միջոցները զարգացող երկրներին տրամադրելու միջոցով,

գ. այլ բազմակողմ ֆինանսավորման աղբյուրներ՝ Միավորված ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագիր, Գյուղատնտեսական զարգացման միջազգային հիմնադրամ (ԳԶՄՀ, IFAD), ՄԱԿ-ի շրջակա միջավայրի ծրագիր (ՄԱՇՄԾ, UNEP), ՄԱԿ-ի Արդյունաբերական զարգացման կազմակերպություն (ՄԱԱԶԿ, UNIDO), Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպություն (ՊԳԿ, FAO),

- 2) երկկողմ ֆինանսավորումը տրամադրվում է անմիջապես զարգացման գործընկերների կողմից իրականացվող ծրագրի շրջանակներում, այդ թվում՝ Եվրոպական միության կողմից տրամադրվող կլիմայական ֆինանսավորումը,
- 3) տարածաշրջանային ֆինանսավորումն իրականացվում է տարածաշրջանային ֆինանսական հաստատությունների կողմից, օր.՝ Եվրասիական զարգացման բանկից,
- 4) այլ ֆինանսավորումը մասնավոր կազմակերպություններից և անհատների կողմից տրամադրված ֆինանսավորումն է:

#### 5. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ

8. Ֆինանսական աջակցությունն իրականացվում է տարաբնույթ գործիքների միջոցով, ինչպիսիք են.

- 1) ռամաշնորհ՝ ֆինանսական հոսքեր, ապրանքներ կամ ծառայություններ, որոնց համար մարում կամ վերադարձ չի պահանջվում,
- 2) քաղաքականության վրա հիմնված ֆինանսավորում՝ աջակցում է քաղաքականության բարեփոխումների ազգային ծրագրերին և

ինստիտուցիոնալ գործողություններին, որոնք նպաստում են տնտեսական աճին, աղքատության նվազեցմանը և կայուն զարգացմանը: Ֆինանսավորումը տրամադրվում է որպես բյուջետային ոչ նպատակային ֆինանսավորում՝ ընդհանուր քաղաքականության և ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների կարևորագույն գործողությունների շարք պարունակող ծրագրի բավարար իրականացման դեպքում,

- 3) արտոնյալ վարկ՝ գործարքներ, որտեղ վարկը տրամադրվում է շուկայականից ցածր տոկոսադրույքով և պարունակում է դրամաշնորհային բաղադրիչ: Դրամաշնորհային բաղադրիչն արտահայտվում է ծրագրի ֆինանսական պայմաններում՝ տոկոսադրույք, մարման ժամկետի արտոնյալ ժամանակահատված (մայր գումարի առաջին մարման հետաձգում),
- 4) ոչ արտոնյալ վարկ՝ առանց արտոնյալ պայմանների տրամադրված վարկ,
- 5) կապիտալում ներդրում՝ իրավաբանական անձանց, այդ թվում՝ բանկերի, վարկային կազմակերպությունների, ներդրումային ընկերությունների ու ապահովագրական ընկերությունների կապիտալում կատարվող ներդրում,
- 6) երաշխիք՝ այլ անձի դրամային պարտավորության կատարման համար պատասխանատվության պարտավորություն՝ պարտապանի կողմից այն չկատարելու կամ մասնակի կատարելու դեպքում: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպության կողմից ստանձնած պարտավորությունը համարվում է երաշխիք, եթե այն տվյալ կազմակերպության կողմից դասակարգվում է որպես այդպիսին,
- 7) տեխնիկական աջակցություն՝ կառավարությանը նպատակաուղղված աջակցության տրամադրման համար գիտելիքահեն գործընթաց՝ կարողություններ զարգացնելու կամ բացահայտված զարգացման կարիքների կամ խնդիրների դեպքում աջակցելու համար,

8) տեխնիկական զինում՝ տեխնիկական սարքավորումների տրամադրում:

#### 6. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԻՐԱԿԱՆԱՅՄԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ

9. Ըստ կարգավիճակի՝ կլիմայական աջակցության ֆինանսավորումը դասակարգվում է.

- 1) պլանավորված՝ ֆինանսավորման այն տեսակն է, որի շուրջ պայմանավորվածությունը ձեռք է բերվել, սակայն չի տրամադրվել,
- 2) տրամադրված՝ ֆինանսավորման այն տեսակն է, որը փաստացի տրամադրվել է, և դրա հիմքում ընկած ակտիվները կամ դրամական միջոցները հասանելի են դարձել հաշվետու հաստատությանը:

10. Կլիմայական աջակցության ծրագիրն իր հերթին կարող է ունենալ հետևյալ կարգավիճակներից մեկը.

- 1) պլանավորվող՝ ծրագիրը գտնվում է պլանավորման փուլում, սակայն կանխատեսվում է, որ ֆինանսավորումը կտրամադրվի մինչև հաշվետու ժամանակահատվածի ավարտը,
- 2) ընթացիկ՝ ֆինանսավորումը տրամադրվել է, և ծրագիրը գտնվում է իրականացման փուլում,
- 3) կատարված՝ ֆինանսավորումը տրամադրվել է, իսկ ծրագիրը՝ իրականացվել:

#### 7. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ՈՒՂՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

11. Կլիմայական ֆինանսավորման աջակցությունը կարող է ունենալ հետևյալ նպատակային ուղղվածությունները.

- 1) կլիմայի փոփոխության մեղմում. սահմանափակելով կամ նվազեցնելով ջերմոցային գազերի արտանետումները կամ կլանելով ջերմոցային գազերը

(այսուհետ՝ ՋԳ)՝ մթնոլորտում ՋԳ խտությունը կայունացվում է այնպիսի մակարդակի վրա, որը կանխում է վտանգավոր մարդածին միջամտությունը կլիմայական համակարգին,

2) կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն. անհրաժեշտությունն առաջանում է այն դեպքերում, երբ կլիմայի փոփոխությամբ պայմանավորված ակնկալվող ռիսկերը կամ ազդեցությունները պահանջում են հակազդող գործողություններ՝ բնակչության անվտանգությունը և ակտիվների պահպանությունն ապահովելու համար,

3) խաչվող (cross-cutting) գործողությունները վերաբերում են ինչպես կլիմայի փոփոխությունների հետևանքների մեղմմանը, այնպես էլ հարմարվողականության բաղադրիչներ ներառող միջոցառումների ֆինանսավորմանը:

12. Հարմարվողականությանը միտված ծրագրի անհրաժեշտությունն առաջանում է այն դեպքերում, երբ կլիմայի փոփոխությամբ պայմանավորված ակնկալվող ռիսկերը կամ ազդեցությունները պահանջում են հակազդող գործողություններ՝ բնակչության անվտանգությունը և ակտիվների պահպանությունն ապահովելու համար:

Հավելված N 3

շրջակա միջավայրի նախարարի  
2024 թվականի հունիսի «07»-ի N 202 - Լ հրամանի

### ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԵՂՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐՄԱՐՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ  
ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ

1. Սույն ուղեցույցում բերված ոլորտներն ու ենթաոլորտներն ունեն ուղղորդող նպատակ և չեն ներկայացնում ոլորտների ու ենթաոլորտների բացառիկ կամ սպառիչ ցանկ:
2. Կլիմայական ֆինանսավորման աջակցությունը կարող է ունենալ հետևյալ նպատակային ուղղվածությունները՝ կլիմայի փոփոխության մեղմում, կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն և խաչվող գործողություններ:
3. Կլիմայական ֆինանսավորման աջակցությունը/ծրագիրը կարող է դասակարգվել՝ որպես կլիմայի փոփոխության մեղմմանն ուղղված, եթե կանխելով կամ նվազեցնելով ՋԳ արտանետումները՝ այն զգալիորեն նպաստում է մթնոլորտում ՋԳ կոնցենտրացիայի կայունացմանն այնպիսի մակարդակի վրա, որը կանխում է վտանգավոր մարդածին միջամտությունը կլիմայական համակարգին:
4. Համընդհանուր սկզբունքների համաձայն՝ առանձնացվում են կլիմայի փոփոխության մեղմման միջոցառումների հետևյալ երեք դասերը.
  - 1) բացասական կամ շատ ցածր արտանետումներով գործունեություններ, որոնք հանգեցնում են բացասական, զրոյական կամ շատ ցածր մակարդակի ՋԳ արտանետումների և լիովին համահունչ են Փարիզյան համաձայնագրի երկարաժամկետ ջերմաստիճանի նպատակին, օրինակ՝ անտառների և հողերի

կայուն օգտագործման արդյունքում ածխածնի կլանում (sequestration) կամ վերականգնվող էներգիայի որոշ ձևեր,

- 2) անցումային գործողություններ, որոնք դեռևս հանդիսանում են ՋԳ արտանետման համակարգերի մաս, սակայն կարևոր են և նպաստում են կլիմայական չեզոք տնտեսության անցմանը (օր.՝ էներգաարդյունավետության բարելավումն արտադրության մեջ) և միաժամանակ համապատասխանում են ստորև ներկայացված պայմաններին.

ա. բացակայում են տեխնոլոգիապես և տնտեսապես իրագործելի ցածր արտանետումներով այլընտրանքները,

բ. զգալիորեն գերազանցում են երկրի կամ ոլորտի այն ստանդարտները, հենանիշները կամ շեմերը, որոնք նախատեսված են ՋԳ արտանետումները կամ արտանետումների ինտենսիվությունը չափելու համար,

գ. չեն խոչընդոտում շատ ցածր արտանետումներով գործունեության զարգացմանը կամ ներդրմանը,

դ. չեն հանգեցնում այնպիսի ինտենսիվ ՋԳ արտանետումներով ակտիվներից կախվածությանը, որոնք անհամատեղելի են ՋԳ արտանետումների զուտ զրոյի հասնելու երկարաժամկետ նպատակի հետ,

- 3) հնարավորություն ստեղծող գործողություններ, որոնք կարևոր են այլ գործունեություններին կլիմայի փոփոխության մեղմման գործում էական ներդրում ունենալու հնարավորություն տալու տեսանկյունից, օրինակ՝ շատ ցածր արտանետումների տեխնոլոգիաների արտադրություն և միաժամանակ համապատասխանում են հետևյալ պայմաններին.

ա. անհրաժեշտ են կլիմայի փոփոխության մեղմման այլ ընդունելի միջոցառումների մշակման կամ իրականացման համար,



բ. չեն խոչընդոտում բացասական կամ շատ ցածր արտանետումներով միջոցառումների մշակմանը կամ տեղակայմանը,

գ. չեն հանգեցնում այնպիսի ինտենսիվ ՋԳ արտանետումներով ակտիվներից կախվածությանը, որոնք անհամատեղելի են ՋԳ արտանետումների զուտ զրոյի հասնելու երկարաժամկետ նպատակի հետ:

5. Այն ծրագրերը, որոնք ուղղակիորեն (որտեղ հնարավոր է գնահատել) կամ անուղղակիորեն հանգեցնում են անտառահատումների, պետք է բացառվեն մեղմման միջոցառումներից:

6. Հարմարվողականությանը միտված ծրագրերի անհրաժեշտությունն առաջանում է այն դեպքերում, երբ կլիմայի փոփոխությամբ պայմանավորված ակնկալվող ռիսկերը կամ ազդեցությունները պահանջում են հակազդող գործողություններ՝ ուղղված բնակչության անվտանգությանը և ակտիվների պահպանությանը:

7. Խաչվող գործողությունների համար նախատեսվող ֆինանսավորումն այն միջոցառումների ֆինանսավորումն է, որոնցում առկա են ինչպես կլիմայի փոփոխությունների մեղմման, այնպես էլ հարմարվողականության բաղադրիչներ: Որպես օրինակ կարող են դիտարկվել հետևյալ գործողությունները.

1) եղանակի մոնիթորինգի, կանխատեսման և վաղ նախազգուշացման համակարգի կատարելագործում (ներառյալ՝ հարակից տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների համակարգը), արտակարգ իրավիճակների պլանների մշակում, աղետների ռիսկի կառավարման մարմինների այլ գործողություններ,

2) կլիմայի հետ կապված ռիսկերի և համապատասխան արձագանքների վերաբերյալ իրազեկության բարձրացում,

3) կլիմայի հարմարվողականությանը և կլիմայի փոփոխությունների դիմակայունությանն առնչվող ազգային կամ ոլորտային հատուկ

քաղաքականություններ, ծրագրեր, կանոնակարգեր (դրանց հետ կապված ֆինանսական գործիքներ),

4) կլիմայական մոդելների մշակում, կլիմայի փոփոխության ազդեցության վերլուծություններ, հարմարվողականության լուծումների վերաբերյալ հետազոտություններ:

8. Առանձնացվում են կլիմայական աջակցության ծրագրերի իրականացման հետևյալ ոլորտները.

1) անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում,

2) առողջապահություն,

3) արդյունաբերություն,

4) գյուղատնտեսություն,

5) էներգետիկա,

6) թափոնների կառավարում,

7) կլիմայի փոփոխության կանխատեսումներ և մոնիթորինգ,

8) կրթություն և կարողությունների զարգացում,

9) հանրային կառավարում,

10) հետազոտություն, տեխնոլոգիաների մշակում և նորարարություն,

11) շինարարություն,

12) ջրային ռեսուրսներ,

13) տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ և թվային տեխնոլոգիաներ,

14) տրանսպորտ:

9. Կլիմայական ազդեցություն ունեցող գործողությունների դասակարգիչը ոլորտներով և օրինակներով ներկայացված է աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2. Կլիմայական ազդեցություն ունեցող գործողությունների դասակարգիչ և օրինակներ

Հ/Հ	Ոլորտ	Ենթաօլորտ	Նկարագիր և օրինակներ	Կլիմայական գործողություն <sup>3</sup>
1	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Անտառային տնտեսություն	Անտառային հողերի կայուն կառավարում, անտառավերականգնում, անտառապատում, պաշտպանական անտառաշերտերի ստեղծում, անտառազրկման և անտառների դեգրադացիայի կանխարգելում կամ հնարավոր բացասական հետևանքների չեզոքացում	Մ
2	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Ցամաքային էկոհամակարգերի հարմարվողականություն	Կլիմայի փոփոխության բացասական ազդեցության նվազեցման (այդ թվում՝ կլիմայական փոփոխականության և էքստրիմումների՝ առավելագույն բարձր և ցածր ջերմաստիճաններ, մթնոլորտային տեղումներ և այլն), էկոհամակարգերի հարմարվողականության կարողությունների բարձրացմանը միտված ծրագրերի, գործողությունների կամ մոտեցումների մշակում և իրականացում	Հ
3	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Անտառային տնտեսություն	Անտառների կայուն կառավարմանը և կլիմայի փոփոխության ազդեցության մեղմմանը, հարմարվողականության և դիմակայունության բարձրացմանը, անտառային կենսաբազմազանության պահպանության, անտառային հրդեհների, վնասատուների բռնկումների կանխարգելմանը միտված անտառային ծրագրերի և միջոցառումների մշակում և իրականացում	Հ
4	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Խոնավ տարածքներ	Կլիմայի փոփոխության բացասական ազդեցության նվազեցման (այդ թվում՝ կլիմայական փոփոխականության և էքստրիմումների՝ առավելագույն բարձր և ցածր ջերմաստիճաններ, մթնոլորտային տեղումներ և այլն), ջրի ավաք ավազանների կառավարման բարելավման, հեղեղումների կանխարգելման կամ դրանց ազդեցության նվազեցման, խոնավ տարածքների և ջրային էկոհամակարգերի հարմարվողականության կարողությունների բարձրացմանը միտված նախագծերի, գործողությունների կամ մոտեցումների մշակում և իրականացում	Հ
5	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Բնակավայրեր	Բնակավայրերի կանաչապատ (ծառապատ) տարածքների, քաղաքային անտառպուրակների, փողոցային տնկարկների և սանիտարական կանաչ գոտիների բարեկարգում և զարգացում	Հ

<sup>3</sup> Մ՝ մեղմում, Հ՝ հարմարվողականություն, Մ/Հ՝ խաչվող

6	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Անտառային տնտեսություն	Անտառների կայունության և հարմարվողականության ուժեղացում և կանաչ գյուղատնտեսության աճ՝ մեղմման գործիքների կիրառմամբ	Մ/Հ
7	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Անտառային տնտեսություն	Ծրագրեր, որոնց միջոցով անտառների ոչ կայուն օգտագործումից անցում կկատարվի կայուն օգտագործման	Հ
8	Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում	Հողերի կառավարում	Համայնքներում արտավայրերի և անասնապահական համակարգերի արտադրողականության և կայունության բարձրացման ծրագրեր	Հ
9	Առողջապահություն	Վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելում և վերահսկում	Իմունականիսարգելման ծրագրերի իրականացում, վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների համաճարակաբանական դիտարկում, հիվանդությունների կանխարգելիչ և հակահամաճարակաբանական միջոցառումների իրականացում, կլինայի փոփոխության նկատմամբ զգայուն հիվանդությունների կանխարգելման և արձագանքման համակարգերի հզորացում, Բուժաշխատողների համար կլինայի փոփոխության ազդեցությունների և ռիսկերի վերաբերյալ դասընթացների անցկացում և ուսումնական ձեռնարկների մշակում, Կլինայի փոփոխության նկատմամբ առաջնահերթ զգայուն հիվանդությունների համար ջերմային ալիքների վաղ նախազգուշացման համակարգերի մշակում	Հ
10	Առողջապահություն	Մայրական և վերարտադրողական առողջության պահպանում	Վերարտադրողական առողջության ծրագրերի իրականացում	Հ
11	Արդյունաբերություն	Էներգաարդյունավետություն	Գործող արդյունաբերական ձեռնարկություններում (brownfield) էներգաարդյունավետության բարձրացում	Մ
12	Արդյունաբերություն	Էներգաարդյունավետություն	Ցածր ածխածնային նոր արտադրությունների հիմնում (greenfield) կամ գոյություն ունեցող արտադրական ձեռնարկությունում լրացուցիչ սարքավորումների տեղադրում, որոնց միջոցով էականորեն նվազեցվելու է ածխածնային ինտենսիվությունը	Մ

13	Արդյունաբերություն	ԶԳ արտանետումների կրճատում	Գոյություն ունեցող արդյունաբերական ենթակառուցվածքի արդիականացում, որը հանգեցնում է արդյունաբերական ջերմոցային գազերի և դրանց պրեկուրսորների արտանետումների կրճատմանը, գլոբալ տաքացման ավելի ցածր ներուժ ունեցող արդյունաբերական ջերմոցային գազերի արտանետումների անցմանը կամ տեխնոլոգիաների կամ պրակտիկայի ներդրմանը, որոնք նվազագույնի են հասցնում գազերի արտահոսքերը	Մ
14	Արդյունաբերություն	Ռեսուրսաարդյունավետություն	Գոյություն ունեցող արդյունաբերական գործընթացների (brownfield) կատարելագործում, նոր արտադրություն (greenfield), տեխնոլոգիական գործընթացներ կամ առաջադեմ տեխնոլոգիական լուծումներ, որոնք հանգեցնում են ռեսուրսների սպառման նվազմանը կամ թափոնների կրճատմանը՝ գործընթացների կամ օգտագործվող ռեսուրսների փոփոխությունների միջոցով	Մ
15	Արդյունաբերություն	Էներգաարդյունավետություն	Էներգիայի կուտակում կամ արդյունաբերական մասշտաբի խելացի լուծումներ՝ ցածր ածխածնային էներգիայի ինտեգրումն ընդլայնելու կամ էներգիայի կորուստները նվազեցնելու համար	Մ
16	Արդյունաբերություն	Ցածր ածխածնային զարգացմանը նպաստող տեխնոլոգիաների արդյունաբերություն	Նախագծեր, որոնք աջակցում են բաղադրիչների, սարքավորումների կամ ենթակառուցվածքների արտադրությանը, որոնք նախատեսված են բացառապես վերականգնվող էներգետիկայի, էներգաարդյունավետության բարձրացման կամ ցածր ածխածնային այլ տեխնոլոգիաների համար	Մ
17	Արդյունաբերություն	Ցածր ածխածնային էներգիա	Ցածր ածխածնային ջրածնի արտադրություն, պահեստավորում կամ օգտագործում	Մ
18	Արդյունաբերություն	Ռեսուրսաարդյունավետություն	Ծրագրեր, որոնք նպաստում են ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատմանը կենսանյութերի/կենսազանգվածի կենսաէներգիայի արտադրության միջոցով: Օրինակ՝ բիոպլաստիկի արտադրություն, էներգաինտենսիվ նյութերի (բետոն) փոխարինում բիոպոլիմերներով, այն դեպքերում, եթե օգտագործվող հումքը հանդիսանում է հիմնական արտադրության թափոն	Մ
19	Արդյունաբերություն	Սննդարդյունաբերություն	Ծրագրեր, որոնք ուղղված են սննդամթերքի կորուստների կամ թափոնների կրճատմանը, ինչպես նաև նպաստում են ցածր ածխածնային սննդակարգին	Մ
20	Արդյունաբերություն	Սննդարդյունաբերություն	Սննդի պահեստավորման տարածքների կառուցում, սննդի պահպանում ու պահեստավորում: Տարածքները պետք է դիմակայուն լինեն արտակարգ եղանակային պայմաններում և ունակ լինեն ապահովել սննդի երկարաժամկետ պահպանում	<

21	Արդյունաբերություն	Սակավաթափոն և անթափոն արտադրություն	Ծրագրեր, որոնք թույլ են տալիս արտադրողի ընդլայնված պատասխանատվության նախաձեռնություններ	Մ
22	Արդյունաբերություն	Էներգաարդյունավետություն և ռեսուրսաարդյունավետություն	Ծրագրեր, որ թույլ են տալիս նվազեցնել էներգիայի կամ նյութերի սպառումը մատակարարման ամբողջ շղթայում (վեր կամ վար հոսքեր)՝ բարելավելով էներգաարդյունավետությունը կամ ռեսուրսների արդյունավետությունն առկա մատակարարման շղթայում, անցնելով ավելի քիչ ածխածնային մատակարարման շղթայի կամ շրջանաձև տնտեսության համակարգերի ներդրման միջոցով	Մ
23	Գյուղատնտեսություն	Պարենային անվտանգություն	Պարենային պաշարների ստեղծում և պարենային ավելցուկի բաշխում	<
24	Գյուղատնտեսություն	Անասնապահության թափոնների կառավարում	Ծրագրեր, որոնք ուղղված են անասնապահությունից մեթանի կամ այլ ջերմոցային գազերի արտանետումների նվազեցմանը: Օրինակ՝ կենդանիների կերակրման եղանակների փոփոխությունը, գոմաղբի կառավարում	Մ
25	Գյուղատնտեսություն	Անասնապահության կառավարում	Կենսաբանական բազմազանության բարելավում, անասնաբուժական և բուսասանիտարական ծառայությունների կատարելագործում	<
26	Գյուղատնտեսություն	Էներգաարդյունավետ գյուղատնտեսություն	Էներգիայի սպառման նվազեցման ծրագրեր: Օրինակ՝ ջերմոցներում էներգաարդյունավետության բարձրացում, գյուղատնտեսական սարքավորումների փոխարինում	Մ
27	Գյուղատնտեսություն	Մշակահողեր, մարգագետիններ	Ծրագրեր, որոնք ուղղված են գյուղատնտեսական, այդ թվում՝ համայնքային սեփականության հողերի կայուն կառավարմանը, ագրոանտառաբուծության զարգացմանը, հողում օրգանական ածխածնի ավելացմանը: Օրինակ՝ վարելահողերի, բազմամյա տնկարկների, արոտավայրերի և խոտհարքների երկրագործական պրակտիկայի բարելավում, ցանքաշրջանառությունների և պարարտացման կիրառում, դաշտապաշտպան անտառաշերտերի ստեղծում, բարելավված մարգագետինների ավելացում	Մ
28	Գյուղատնտեսություն	Գյուղատնտեսական արտադրանքի կառավարում	Գյուղատնտեսական պրակտիկայի և տեխնոլոգիայի կատարելագործման արդյունքում ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատում	Մ

29	Գյուղատնտեսություն	Գյուղատնտեսական արտադրանքի կառավարում	Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի նոր սորտերի ստացում, ներմուծում, փորձարկում և բազմացում, այդ թվում՝ մշակաբույսերի պաշտպանություն, ելնելով կլիմայական անբարենպաստ պայմաններից և ազդեցություններից	<
30	Գյուղատնտեսություն	Ոռոգման համակարգ	Արդյունավետ ոռոգման համակարգերի ներդրում, ջրի խնայողության տեխնոլոգիաների կիրառում, օրինակ՝ կաթիլային ոռոգում, անձրևաջրերի հավաքում	<
31	Գյուղատնտեսություն	Գյուղատնտեսական արտադրանքի կառավարում	Կլիմայի փոփոխության նկատմամբ գյուղատնտեսության դիմադրողականության բարձրացման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծում և գյուղատնտեսության ու պարենային համակարգերում կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության գործընթացների արդիականացման խթանում՝ կայուն սերմնաբուծության համակարգերի կատարելագործման և կլիմայի փոփոխությանը դիմացկուն սորտերի որակյալ սերմերի խթանման միջոցով	<
32	Գյուղատնտեսություն	Կարողությունների զարգացում	Պահպանվող տարածքներին հարող համայնքներում հարմարվողականության կարողությունների հզորացում՝ գյուղատնտեսության ոլորտի հարմարվողական կարողությունների ամրապնդման և կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության ոլորտում դրանց ինստիտուցիոնալ և պլանավորման կարողությունների ամրապնդման միջոցով	<
33	Գյուղատնտեսություն	Ոռոգման համակարգ	Ջրամբարների կառուցում՝ էներգիայի խնայողության և ոռոգման ցանցում կորուստների նվազեցման նպատակով	Մ/<
34	Գյուղատնտեսություն	Մշակահողեր, մարգագետիններ	Արտավայրերի կայուն կառավարման նախադրյալների բարելավման ծրագրեր՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով գյուղական բնակչության էներգետիկ անվտանգությանը	<
35	Էներգետիկա	Վերականգնվող էներգիայի արտադրություն	Վերականգնվող էներգիայի արտադրություն՝ էլեկտրաէներգիա, ջեռուցում, մեխանիկական էներգիա կամ հովաքում ապահովելու համար	Մ
36	Էներգետիկա	Ցածր ածխածնային էներգիա	Ցածր ածխածնային ջրածնի արտադրություն, պահպանում կամ օգտագործում	Մ

37	Էներգետիկա	Ցածր ածխածնային էներգիա	Էլեկտրաէներգիայի, ջերմության, մեխանիկական էներգիայի արտադրության կամ հովաքցման համար վառելիքի արտանետումային ինտենսիվության նվազեցում փոխարինման միջոցով	Մ
38	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Տնային տնտեսությունների կողմից սպառվող տարեկան վառելափայտի ծավալների կրճատում վառարանների էներգաարդյունավետության բարձրացման միջոցով	Մ
39	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Գոյություն ունեցող արդյունաբերության էներգաարդյունավետության բարձրացում Էլեկտրաէներգիա, ջերմություն, մեխանիկական էներգիա կամ հովաքցում ապահովելու համար	Մ
40	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Արդյունաբերական ձեռնարկություններում մեխանիկական և պասիվ սառեցման համակարգերի մշակում և ներդրում	<
41	Էներգետիկա	Ածխածնի կլանում	Ածխածնի կլանում, օգտագործում և պահպանում, կորզում	Մ
42	Էներգետիկա	Էներգիայի պահպանում և բաշխման ցանցի կայունություն	Էներգիայի կուտակման կամ ցանցի կայունության բարելավման միջոցառումներ	Մ
43	Էներգետիկա	Էներգիայի պահպանում և բաշխման ցանցի կայունություն	Էլեկտրաէներգիայի փոխանցում կամ բաշխում նոր տեխնոլոգիաներով, ինչը մեծացնում է մատակարարվող էլեկտրաէներգիայի մասնաբաժինը շատ ցածր ածխածնի պարունակությամբ	Մ
44	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Նոր տեխնոլոգիաներով ջերմային կամ հովաքցման էներգիայի փոխանցում կամ բաշխում՝ բարձր արդյունավետությամբ	Մ
45	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Էլեկտրաէներգիայի, ջերմության կամ գազի բաշխման ընթացքում առևտրային կորուստների և վճարների նվազեցում կամ պահանջարկի կառավարմանն ուղղված միջոցառումներ	Մ
46	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Գոյություն ունեցող էներգիայի փոխադրման կամ պահպանման ենթակառուցվածքներում ջերմոցային գազերի անկազմակերպ արտանետումների կրճատում	Մ
47	Էներգետիկա	Էներգաարդյունավետություն	Էներգաառուդիտ, որը միտված է էներգաարդյունավետության բարձրացման կամ վերականգնվող էներգիայի արտադրության հնարավորությունների բացահայտմանը	Մ



48	Թափոնների կառավարում	Ցածր ածխածնային էներգիայի արտադրություն	Թափոններից առաջացող գազի օգտագործում որպես հումք կամ վառելիք էլեկտրաէներգիայի, ջերմության, մեխանիկական էներգիայի կամ հովացման համար	Մ
49	Թափոնների կառավարում	Թափոններից նյութերի վերականգնում	Թափոնների տեսակավորված հավաքում, պահպանում և տեղափոխում, որը բերելու է դրանց կրկնակի օգտագործման, վերամշակման կամ վերականգնման	Մ
50	Թափոնների կառավարում	Թափոններից նյութերի վերականգնում	Տեսակավորված թափոններից նյութերի արտադրություն/վերականգնում՝ մեխանիկական գործընթացների միջոցով	Մ
51	Թափոնների կառավարում	Կենսաքայքայվող թափոնների կոմպոստ	Կենսաքայքայվող թափոնների հավաքում և օգտագործում (կենսագազ), ներառյալ՝ որպես պարարտանյութ	Մ
52	Թափոնների կառավարում	Աղբավայրի գազերի կորզում և ուտիլիզացում	Աղբավայրի գազի կորզում, որը բերելու է ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատմանը	Մ
53	Թափոնների կառավարում	Էներգաարդյունավետություն	Թափոնների կառավարման գործող օբյեկտների էներգաարդյունավետության բարձրացում	Մ
54	Կենսաբազմազանության պահպանում	Կենսաբազմազանություն	Լեռնային շրջաններում լանդշաֆտի, բազմազանության և էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանման ծրագրեր՝ հանրային ռեսուրսների կառավարման կայուն պրակտիկայի և կենսաբազմազանության պահպանման ծրագրերի մշակման և խթանման միջոցով	<
55	Կենսաբազմազանության պահպանում	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ արգելոցների, ազգային պարկերի, արգելավայրերի, բնության հուշարձանների կայուն կառավարում, լանդշաֆտների վերականգնում անտառազրկման և հողերի դեգրադացիայի կանխարգելում կամ հնարավոր բացասական հետևանքների չեզոքացում	Մ
56	Կլիմայի փոփոխության կանխատեսումներ և մոնիթորինգ	Աղետների ռիսկի կառավարում	Վաղ նախազգուշացման և արձագանքման համակարգերի մշակում և ներդրում, ներառյալ՝ առողջապահության ոլորտում վաղ նախազգուշացման համակարգերի ներդրում	<
57	Կլիմայի փոփոխության կանխատեսումներ և մոնիթորինգ	Կլիմայի ռիսկի վերլուծություն	Կլիմայական ծառայություններ, ներառյալ՝ բարելավված կանխատեսումների համակարգերի ներդրում և օգտագործում, կլիմայական սցենարների քանակի կրճատում և տեղական կլիմայական դիտարկումների համակարգի ներդրում	<

58	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացման ծրագրեր պետական և տեղական ինքնակառավարման հաստատությունների աշխատակիցների համար, որոնք պատասխանատու են կլիմայի փոփոխության քաղաքականության մշակման և իրականացման համար	<
59	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Էկոլոգիական կրթությունը որպես գործիք օգտագործելու և իրազեկվածության բարձրացման ոլորտում առանցքային անձանց և հաստատությունների կարողությունների զարգացմանն ուղղված ծրագրեր	<
60	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Իրազեկվածության բարձրացում	Կրթական, մասնագիտական ուսուցման, կարողությունների զարգացման կամ իրազեկման ծրագրեր՝ միտված կլիմայի փոփոխության մեղմմանը: Օրինակ՝ Էներգաարդյունավետության կամ թափոնների կրճատման լրատվական արշավներ սպառողների շրջանում	Մ/<
61	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Աղետների դիմակայունության բարձրացման ծրագրեր՝ (1) աղետների ռիսկի վերաբերյալ տեղեկատվության բարելավման, (2) աղետների ռիսկի նվազեցման արդյունավետության բարձրացման, (3) աղետների պատրաստվածության բարձրացման և (4) աղետների ֆինանսական ռիսկերի և ռիսկերի ֆինանսավորման տարբերակների ըմբռնման բարելավման միջոցով	<
62	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Համայնքային մակարդակի հարմարվողականության պլանների մշակում, ներառյալ՝ համայնքների նախաձեռնությամբ տնակային ավանների բարեկարգում և մասնակցային սցենարների մշակում	<
63	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Վտանգների և խոցելիության քարտեզագրման ծրագրերի իրականացում	<
64	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Տնային տնտեսությունների նախապատրաստում և տարհանման պլանավորում	<
65	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Կազմակերպությունների մակարդակում կլիմայի փոփոխության կամ դեկարբոնացման գործողությունների ծրագրերի մշակում	Մ
66	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կլիմայական ֆինանսներ	Կլիմայի փոփոխության մեղմման ֆինանսական նախագծերի մշակման կամ իրականացման համար անհրաժեշտ տեխնիկական ծառայություններ	Մ

67	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Իրազեկվածության բարձրացում և ինտեգրում կրթական համակարգին, որը կապահովի կլիմայի փոփոխության վերաբերյալ ձեռք բերվող գիտելիքների կիրառությունը հասարակության կողմից կլիմայի փոփոխության արդյունավետ արձագանքման մեխանիզմներ մշակելու և ավելի կայուն ապրելակերպ որդեգրելու նպատակով	<
68	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Գիտելիքների փոխանակման և ուսուցման հարթակների ստեղծման ծրագրեր, համագործակցային հետազոտություններ և սոցիալական ուսուցում՝ բարձրացնելու մարդկանց տեղեկացվածությունը կլիմայի փոփոխության և դրա հետևանքների վերաբերյալ՝ վերջիններիս հարմարվողականության կարողությունների ամրապնդմամբ	<
69	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Կարողությունների զարգացում	Միջազգային գիտաժողովներին մասնակցության և հետազոտական ցանցերի ընդլայնման ծրագրեր	<
70	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Վիճակագրություն	Ընդլայնել տվյալների հասանելիությունը ավելի արդյունավետ և թափանցիկ որոշումներ կայացնելու համար	<
71	Կրթություն և կարողությունների զարգացում	Վիճակագրություն	Կենսաբազմազանության կառավարման և էկոհամակարգային ծառայությունների բարելավման ծրագրեր՝ հիմնված արժանահավատ տվյալների օգտագործման վրա	<
72	Հանրային կառավարում	Կլիմայական ֆինանսներ	Աձխածնի առևտուր կամ ֆինանսական ծառայություններ կամ գործիքներ, որոնց միջոցով ֆինանսավորվելու են կլիմայական ծրագրեր	Մ
73	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Կլիմայի դիմակայության բարձրացման ապահովագրության ծրագրերի իրականացում, օրինակ՝ բերքի կորստի գյուղատնտեսական ապահովագրություն, եղանակի հետ կապված կորուստների գծով ապահովագրության ծրագրեր	<
74	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Զրի սակագնի կարգավորմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում: Այդպիսի ծրագրերը պետք է նպաստեն ջրի խնայողաբար օգտագործմանը և ջրային ենթակառուցվածքի արդյունավետության բարձրացմանը	<
75	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Միկրոֆինանսավորմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում: Օրինակ՝ ապակենտրոնացված փոքր էներգետիկ լուծումները կամ «կլիմայակայուն տներ»	<
76	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Շինարարական ստանդարտների սահմանմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում, օրինակ՝ 1) էներգաարդյունավետության բարձրացում՝ զսպելով քաղաքային ջերմային կղզիների ազդեցությունը՝ կանաչ տանիքների և պատերի կիրառմամբ 2) շենքերի ջեռուցման և հովացման քաղաքականությունների մշակում	<
77	Հանրային կառավարում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Աղետների և արտակարգ իրավիճակների հաղթահարմանն ուղղված հիմնադրամների ստեղծում	<

78	Հանրային կառավարում	Հողերի կառավարում	<p>Հողերի գոտևորման կարգավորումներ՝</p> <p>Հողօգտագործման պլանավորման փուլում ընթացիկ և ապագա կլիմայական պայմանների քարտեզագրման ներառում՝ կլիմայական փոփոխությունների պատշաճ կերպով հաշվի առնելու նպատակով:</p> <p>Առավել խոցելի տարածքների համար դրանց այլընտրանքային օգտագործման հնարավորություններն ու հիմնավորված հարմարվողականության տարբերակների բացահայտում: Պլանավորման գործիքները կլիմայի ռիսկերը նվազեցնելու համար կարող են օգտագործվել տարբեր կերպ, այդ թվում՝</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) վտանգված տարածքներում կառուցապատման սահմանափակում,</li> <li>2) կառուցապատված միջավայրի՝ բնական աղետներին դիմակայունության բարձրացման ապահովում,</li> <li>3) համայնքները վտանգներից պաշտպանող բնական էկոհամակարգերի պահպանում,</li> <li>4) բնական պայմանների վրա հիմնվող հարմարվողականության միջոցառումների խրախուսում</li> </ol>	<
79	Հանրային կառավարում	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ջրօգտագործման կանոնակարգերի մշակմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում, այդ թվում՝ ջրաչափերի և ջրի խնայողության այլ տեխնոլոգիաների ներդրում, ջրի վերամշակում, ջրի արդյունավետ օգտագործումը խրախուսող քաղաքականություն	<
80	Հանրային կառավարում	Կարողությունների զարգացում	Ազգային և տարածաշրջանային հարմարվողականության ծրագրերի մշակում	<
81	Հանրային կառավարում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Աղետների արձագանքի պլանավորման և պատրաստվածության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված ծրագրեր	<
82	Հանրային կառավարում	Հողերի կառավարում	Ոլորտային պլաններ, ռազմավարություններ, որոնցում կարող են ներառվել ջրային ռեսուրսների համապարփակ կառավարումը, լանդշաֆտի և ջրհավաք ավազանների կառավարումը, ափամերձ տարածքների համապարփակ կառավարումը, անտառների կայուն կառավարումը, ձկնորսության կառավարումը	<
83	Հանրային կառավարում	Քաղաքային ենթակառուցվածքներ	Պահանջարկի կառավարմանն ուղղված ծրագրեր: Օրինակ՝ կայանատեղերի կառավարմամբ կամ արգելանքների եղանակով ավտոմեքենաների հոսքի արգելափակում	Մ
84	Հանրային կառավարում	Կարողությունների զարգացում	Կլիմայի փոփոխության հետևանքները մեղմելու նպատակով քաղաքական և տեխնիկական աջակցություն: Ազգային կամ տարածքային միջոլորտային քաղաքականության մշակման գործողություններ, որոնք ուղղված են կլիմայի փոփոխության մեղմմանը կամ նման գործողություններին տեխնիկական աջակցության տրամադրմանը	Մ
85	Հանրային կառավարում	Վիճակագրություն	Ջերմոցային գազերի արտանետումների մշտադիտարկման համակարգեր կամ թափանցիկության գործիքներ	Մ

86	Հանրային կառավարում	Կլիմայական ֆինանսներ	Ծրագրեր, որոնք կենտրոնացած են ածխածնի գների կամ այլ վճարների քաղաքականությունների վրա, որոնք թույլ կտան արտացոլել արտանետումների «ծախսերը» բարձր ածխածնային ինտենսիվություն ունեցող ապրանքների արժեքի մեջ	Մ
87	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Ֆինանսական խթաններ ստեղծող ծրագրերի իրականացում, ներառյալ՝ հարկային քաղաքականությունը և սուբսիդիաները: Օրինակ՝ սուբսիդիաները, որոնք խթանում են նորարարությունը հետազոտությունների և զարգացման (R&D) միջոցով, կարող են օգտագործվել որպես խթան հարմարվողականությանը միտված ներդրումների խրախուսման և վարքագծային փոփոխությունների համար	<
88	Հանրային կառավարում	Աղետների ռիսկի կառավարում	Աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված օրենսդրական հիմքերի մշակման ծրագրերի իրականացում, որոնք միտված են զարգացնելու քաղաքականությունները, կառուցակարգերը, գործընթացները, ինստիտուտները, դրանց միջև համակարգման մեխանիզմները և լիազորությունների ու պատասխանատվության բաշխումը	<
89	Հանրային կառավարում	Քաղաքային ենթակառուցվածքներ	Ծառայությունների մատուցման կամ ներքին գործընթացների թվայնացում, ինչը հանգեցնում է ճանապարհորդելու և նյութածախսի էական կրճատմանը	Մ
90	Հանրային կառավարում	Ռեսուրսարդյունավետություն	Քաղաքականության մշակման գործողություններ, ծրագրեր կամ տեխնիկական աջակցություն՝ էներգիայի կամ ռեսուրսների արդյունավետության ավելի խիստ ստանդարտներ սահմանելու կամ արդյունավետության ստանդարտների ավելի խիստ կիրարկումն ապահովելու համար	Մ
91	Հանրային կառավարում	Տնտեսական հարաբերություններ	Քաղաքականության մշակման գործողություններ, ծրագրեր կամ տեխնիկական աջակցություն «խթաններ ստեղծելու համար» ցածր ածխածնային տեխնոլոգիաների և միջոցառումների ներդրումներն ավելացնելու կամ դրանք իրականացնելու համար	Մ
92	Հանրային կառավարում	Հանրային ֆինանսներ	Հանրային ֆինանսների կառավարման քաղաքականության մեջ կլիմայի փոփոխության և աղետների ռիսկի կառավարման գործոնների արտացոլում	Մ/<
93	Հետազոտություն, տեխնոլոգիաների մշակում և նորարարություն	Հետազոտություններ	Վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների հետազոտություն կամ զարգացում, պետական գիտական դրամաշնորհների տրամադրում, էներգաարդյունավետության բարձրացում, ցածր ածխածնային տեխնոլոգիաներ կամ այլ տեխնոլոգիաներ, որոնք նպաստում են ամբողջական ղեկարգմանը	Մ
94	Շինարարություն	Քաղաքային ենթակառուցվածքներ	Ներդրումներ կլիմայի տեսանկյունից կայուն քաղաքային ենթակառուցվածքներում, ինչպիսիք են կենտրոնացված ջերմամատակարարումը/հովացումը, ածխածնի ցածր արտանետումներով շենքերը	<
95	Շինարարություն	Աղետների ռիսկի կառավարում	Քարաֆափերի և ջրհեղեղների դեմ պայքարի ծրագրեր, որոնց նպատակն է բարձրացնել ենթակառուցվածքների և բնակավայրերի հիդրոօդերևութաբանական սպառնալիքների նկատմամբ կայունությունը	<

96	Շինարարություն	Շենքեր, հասարակական կառույցներ և վերջնական սպառման էներգաարդյունավետություն	Միջոցներ, որոնք նվազեցնում են էներգիայի, ռեսուրսների սպառումը կամ CO <sub>2</sub> և CO <sub>2eq</sub> արտանետումները կամ ավելացնում են ածխածնի կլանումը նոր և վերակառուցված շենքերում, հասարակական վայրերում և հարակից տարածքներում	Մ
97	Շինարարություն	Շենքեր, հասարակական կառույցներ և վերջնական սպառման էներգաարդյունավետություն	Ինքնավար էներգաարդյունավետ սարքերի կամ սարքավորումների նորացում կամ փոխարինում	Մ
98	Ջրային ռեսուրսներ	Կայուն ջրամատակարարման ապահովում	Ջրամատակարարման համակարգերում էներգաարդյունավետության բարելավում՝ էներգախնայող տեխնոլոգիաների կամ սարքավորումների ներդրման, առդիտի ավելի արդյունավետ մեթոդների խթանման կամ ջրի կորուստների նվազեցման միջոցով	Մ
99	Ջրային ռեսուրսներ	Կայուն ջրամատակարարման ապահովում	Ջրամատակարարման նոր նախագծեր, որոնք համապատասխանում են էներգաարդյունավետության բարձր չափանիշներին կամ օգտագործում են պահանջարկի կառավարում: Օրինակ՝ անձրևաջրերի օգտագործում, «խելացի» պոմպեր և այլն	Մ
100	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Գործող և նոր ծրագրեր, որոնք կնպաստեն շահագործման և տեխնիկական սպասարկման բարելավմանը՝ ջրի կորուստները նվազեցնելու, էներգիան խնայելու կամ կեղտաջրերի մաքրման նպատակային ցուցանիշներին հասնելու կամ գերազանցելու նպատակով	Մ
101	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների որակի ապահովում	Կեղտաջրերի կառավարման արդյունավետ սխեմաների ներդրում	<
102	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների որակի ապահովում	Կեղտաջրերի մաքրման նախագծեր, որոնք նվազեցնում են արտանետումները՝ բարելավելով էներգաարդյունավետությունը կամ բարելավելով մաքրման ցուցանիշները	Մ
103	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների հետ կապված աղետների ռիսկի կառավարում	Վարարման վտանգ ունեցող գետերի ափերին ամբարտակների և ափապաշտպան կառույցների կառուցում	<

104	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների հետ կապված աղետների ռիսկի կառավարում	Հեղեղատարների կառուցում	<
105	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ջրի պահեստավորման կայանների և պոմպակայանների կառուցում	<
106	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ջրահեռացման համակարգերի բարելավում	<
107	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ծրագրեր, որոնք ուղղված են ջրային էկոհամակարգերի կամ ջրի վրա հիմնված այլ էկոհամակարգերի դեգրադացմանը, ինչի արդյունքում կնվազեն ջերմոցային գազերի արտանետումները	Մ
108	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ծրագրեր, որոնք նվազեցնում են CO <sub>2</sub> արտանետումների ինտենսիվությունը ձկնաբուծարաններում	Մ
109	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Օրենսդրությամբ սահմանված կարգի խախտմամբ ձկնորսություն իրականացնելու դեմ պայքարի մեխանիզմների մշակում և ներդրում	<
110	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ձկնաբուծության ծավալների և օգտագործվող տեխնոլոգիաների վերահսկում	<
111	Ջրային ռեսուրսներ	Ջրային ռեսուրսների կառավարում	Ջրային էկոհամակարգերի էկոլոգիական հավասարակշռության վերականգնման և պահպանման, ինչպես նաև դրա պաշտպանության և կայուն օգտագործման ծրագրեր	<
112	Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ և թվային տեխնոլոգիաներ	Էներգաարդյունավետություն	Էներգախնայողության բարելավում, վերականգնվող էներգիայի ներդրում կամ առկա տվյալների կենտրոններում CO <sub>2</sub> արտանետումների կրճատում	Մ
113	Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ և թվային տեխնոլոգիաներ	Էներգաարդյունավետություն	Նոր տվյալների կենտրոններ, որոնք համապատասխանում են էներգաարդյունավետության միջազգային լավագույն փորձին կամ որոնք հիմնականում օգտագործում են տեղում արտադրվող վերականգնվող էներգիա	Մ
114	Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ և թվային տեխնոլոգիաներ	Էներգաարդյունավետություն	Միջազգային լավագույն փորձին համապատասխանող էներգաարդյունավետության մակարդակով հեռահաղորդակցության ցանցեր	Մ

115	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Էլեկտրական շարժիչով և ոչ շարժիչային տրանսպորտային միջոցներ	Մ
116	Տրանսպորտ	Տրանսպորտային ենթակառուցվածքների հարմարվողականություն	Տրանսպորտի *և ճանապարհային ենթակառուցվածքների հարմարվողականություն	Հ
117	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Բեռների կամ ուղևորների միջքաղաքային երկաթուղային փոխադրումների նախագծեր, որոնք կբարելավեն երթուղային ցանցը կամ շարժակազմը կփոխարինվի ավելի արդյունավետ կամ ավելի ցածր ածխածնային վառելիք օգտագործող այլընտրանքներով	Մ
118	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Տրանսպորտային պահանջարկի կառավարման նախագծեր՝ «խելացի» տրանսպորտային համակարգեր	Մ
119	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Թափոնների գազի օգտագործումը որպես վառելիք՝ տրանսպորտային ենթակառուցվածքում (ավտոմեքենա, ավտոբուս, բեռնատար, աղբատար մեքենաներ և այլն)	Մ
120	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Օդային երթևեկության արդյունավետ կառավարում, որը միտված կլինի ուշացումների նվազեցմանը և օպտիմալ ուղեգծերի կիրառմանը, ինչպես նաև արդյունավետ տեխնոլոգիաների կիրառմանը, հնարավորինս մաքուր վառելիքի օգտագործմանը	Մ
121	Տրանսպորտ	Ցածր ածխածնային տրանսպորտ	Օդանավակայանի համակարգի արդյունավետ շահագործում կամ տեղում վերականգնվող էներգիայի արտադրություն	Մ